

ljivega zasajanja dreves. Odlikuje se tukaj nadvojvode Albrehta grajščina Bellye in ogrski Požun, zlasti tamošnji park Marienau. Po mejah rasto divja drevesa, pitoma pa bolj po zatišji in zavetji ter dajejo čeli okolici in posestvu neprecenljivo vrednost.

Da širni sadovnjaki, gosto sadovno drevje okolice lepšajo, to je samo po sebi umevno, in bode vsak priznaval.

Kakor sedaj gospodarstvo kaže, sadjarstvo ni več igrača, ampak velevažna in koristna stroka gospodarstvena, ki je vredna popolne pozornosti vsakega oskrbnika. Ako bodo te vrstice kaj pripomogle, da se sadjarstva na debelo poprimejo zlasti grajščaki, storjeno je veliko za napredek.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

110.

Svilarstvo.

Po prvo hrano za gosenice je šla vselej sama cesarica na vrt, da se je delo prav svečano začelo. Cesarica je z lastno roko obrala tri veje perja in pokladala sviti svojeje v košare. Najlepša svila, ki jo je sama izdelovala, kakor tudi svila, katero so po njenem nalogu in v njenej navzočnosti izdelovali, odločena je bila samo za največe svečanosti. Ni dvomiti, da je to bil moder običaj, ki je imel spodbadati ne samo najvišjo gospodo, temveč vse ljudstvo na gojenje sviloprejk. Kakor je cesar vsakega leta pri velikej ljudskeje svečanosti sam prijel za plug, oral in posejal rižo da vzdrži poljsko delo v časti, prav tako je učinila vsakega leta tudi cesarica s sviloprejkami. Dolgo je uže temu, da se cesarica ne ukvarja več s svilarstvom, ali vendar je še dandanes v bližini cesarske palače predmestje v katerem ima ena ulica ime, ki nas spominja pota, po katerem je cesarica hodila v svilano. V prejšnjih časih so morali ljudi unemati na svilarstvo, z lepim zgledom in s silo. Mnogi cesarji so izdajali zapovedi, ki so določale, koliko mora vsak gospodar murv zasaditi in gojiti. Eden cesar z dinastije Vei je dajal ljudem zemljišča samo v ta namen, da so murve vsadili. Še za časa Konfucijevega je vladal strog običaj da je morala vsaka obitelj, ki je imela pet oralov, zemlje, saditi tudi murve, da se mora vsak član obitelji, kedar pride do gotove starosti, v svilo oblačiti. Svilarstvo se je na ta način v Kitaju brzo razširilo, tako da so mogli svilo v trgovino izvažati. Kot lokavi in dobri gospodarji so hoteli Kitajci, da vso trgovino s svilo v svojih rokah obdrže, in niso hoteli nobenemu povedati tajnosti, kako se svila dobiva, kakor tudi

niso hoteli povedati, kako se porcelan dela. Z zakonom je bilo ustavljeno, da bode vsak s smrtjo kaznovan, kdor bode dal tujcu semena, ali kdor ga bode podučil, kako se svila dobiva. Kitajski trgovci so raznašali sami svilo v zahodne kraje azijske. Ker so karavane trebale od Kitajskega morja do Sirijske obal 240 dni, naravno je, da so svilo drago prodajali. Na ta način je dohajala svila v Babilon in potem v roke največih trgovcev onega časa v roke Feničanov, ki so jo še draže prodajali po zemljah okoli Sredozemskega morja.

V sv. pismu ne spominja Mozes še nikjer svile, prvi govori o njej še le Ezekijel. Starodavni Grki so se upoznali s svilo še le za časa Aleksandra silnega a bila je tako draga, da so jo vagali z zlatom. V Rimu niso vedeli za svilo do Julija Cezarja, on je prvi Rimce s to dragoceno tkanino seznanil. Ko se je nekega dne zbral narod v koloseju, da gleda gladijatorske igre, našel je nad odrom streho od svile, ki jo je Cezar z izhoda za drage novce dobil. Narod je začel mrmrati radi razsipnosti, ali se je vendar čudil Cezarju. Razkošni svet je začel brzo sezati po svili, patriciji so šteli za svilenino tako ogromne svote, da je Tiberij zabranil možakom nositi svilo, češ, da jim tak sijaj ni na čast. Cesarju Kaligulu so zelo zamerili, ker je nosil svileno obleko, da-si ni bila čista svila. Čisto svileno obleko je nosil še le Heliogobal 218. l. po Kr. Cesar Avrelijan je 270. l. zabranil svileno obleko, pa tudi sam je ni nosil. Ko ga je soproga Severina poprosila, da jej kupi svileno opravo, ni je uslišal, češ, da je to zapravljevost, ko se mora svila z zlatom odvagati. Po Avrelijanu je svila pred kot ne zelo pala v ceni, ker okoli 370. l. jo je uže navadnejše ljudstvo kupovalo.

V grške zemlje, vzlasti v Carjigrad, dovažali so svilo s Perzije. Na dvoru carigrajskem so jako radi nosili svileno obleko. Ker se je cesar Justinijan neprestano vojskoval s Perzijanci, prenehala je vsa trgovina, zato je začel Justinijan premišljati, kako bi z izhodne Azije svilo dobival. Zapovedal je prodovju, da pluje v Indijo, kjer je svilarstvo tisti čas uže bilo na najboljšem glasu. Med tem sta prišla 530. l. dva samostanca, katera sta bila prepotovala Perzijo in Indijo, na dvor carigrajski in sta razložila Justinijanu, kako bi se moglo udomačiti svilarstvo v Grškeje, ker ona dobro znata, kako se sviloprejke vzgajajo in imata tudi semena seboj. Ali pripoveda se, da sta samostanca prinesla seboj samo murvino seme, ker sta mislila, da bodo gosenice same prišle, kedar murve porastejo. Kedar so videli, da temu ni tako, nagovarjal je Justinijan samostanca, naj zopet gresta na izhod ter naj gledata, da prideta do pravega semena. Šla sta in okoli 555. l. sta se srečno povrnila v Carjigrad in prinesla semena, pa krivaj v otlah palicah svojih. Ko so se naslednjega leta murve operile, položili so jajca v gnoj, da so se pri enakomernej toplini izlegle. Koj prvi poskus se je posrečil. Kakor v Kitaju tako so tudi v Evropi prevzele žene vzgoj sviloprejk. Svilarstvo se je sedaj brzo razširilo po Grškeje, vzlasti po Pele-

ponozu. Zato so Peloponez prekrstili v Morejo po murvi (morus). Justinijan je uredil prve svilane v Carjemgradu, Ateni, Korintu in Tebi. Za njegovega naslednika Justina II. je bil eden glas, da grška svila čisto nič ne zaostaja za kitajsko. Vse do dvanajstega stoletja je bila Grška edina zemlja v Evropi, ki je na debelo proizvajala svilo. V Grškeji so posnemali Kitajce, da edino v svojih rokah obdrže trgovino s svilo, zato so se dolgo branili, da se nobenemu tujcu ne izda skrivnost, kako se sviloprejke goje in svila izdeluje. Okoli 780. l. so vpeljali Arabci svilarstvo v Španjolskeji, ali od tu se ni nikamor razširilo. Kedar so pozneje s Španjolske pregnali Mavre, prevzeli so Španjolci svilarstvo, no španjolska svila ni nikdar mogla dobiti svet-skega glasu, ker se Španjolci niso mogli priučiti bolj-šemu izdelovanju.

V dvanajstem stoletju je dobilo grško svilarstvo opasnega tekmeča v Siciliji. Vse do tedaj je dobivalo visoko duhovenstvo in svetski dostojanstveniki po vsej Evropi svilenino s Carjegagrada. Okoli 1130. l. pa je sicilski kralj Roger II. imel vojsko z bizantinskim kraljem Emanuelom; osvojil je Atene, Argos, Korint in Negropont, pokupil silno svilenino in zarobil več tisoč bizantinskih svilarjev ter jih pripeljal v Palermo in Kalabrijo, kjer je ž njimi uredil velike svilane. S Sicilije se je razširilo svilarstvo brzo po ostalej Italiji in ni preteklo 20 let, pa je Italija v svilarstvu daleko nadkrilila Grško. Vzlasti v severnej Italiji je tkalska veščina došla do velike dovršenosti, najlepše svilene tkanine so izdelavali v Benetkah, Florenci, Milanu in Boloniji. Z Italije je bil sedaj pot svilarstvu odprt v ostalo Evropo.

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Govor poslanca Kluna

v državnozbornski seji dne 21. marca t. l.

(Dalje).

Gospoda moja! Dovolite mi sedaj preiti k temu, kar leži prav za prav meni in mojim ožjim somišljenikom na srci. Če pogledamo na šolske razmere, kakor so se preosnovala izza zadnje proračunske razprave, ter se vprašamo, kaj je prineslo zadnje leto in kaj ni prineslo, kaj se je storilo in kaj se ni storilo, tedaj smo v prijetnem položaji, da moremo reči, nekaj se je storilo, toda ob enem moramo pristaviti, da je mnogo večje ono, kar se ni storilo in kar bi se bilo po mojem nemerodajnem mnenji moralo in moglo storiti.

V prvi vrsti se čutim primoranega Nj. ekscelenciji gospodu naučnemu ministru izreči najiskrenejšo zahvalo za povzdigo obrtne pouka z napravo dveh strokovnih šol za lesno obrt in ženska ročna dela v Ljubljani. Obe

šoli veselo napredujete ter bodo v ta namen porabljená sredstva obilo sadú rodila. Pri tej priložnosti pa ne maram opustiti, da ne bi visoko učno upravo opozoril na jako razvito lesno in lončarsko obrt v ribniški dolini ter jej to najtopleje priporočal. (Prav res! na desnici.) Iz preiskovanj, katere je zaukazala visoka učna uprava, prepričala se je skoro gotovo, da je treba le jako majhne pomoči, morda naprave jednega tečaja, v katerem bi se oziralo na obe stroki, da se privedete večjemu spopolnjenju in razširjenju. Umestno pa bi bilo morda tudi, ko bi se mislilo na ustanovitev obrtne strokovne šole na Gorenjskem, ki je tem potrebnejša, odkar je jako nazadovala železniška in posebno žrebljarska obrt, kar je provzročilo, da je mej delavskim prebivalstvom v Kamni Gorici, Trziči, Železnikih in Kropi navstala velika revščina, ki preti vedno večja postati, ako se prebivalstvo kmalu ne privede h kaki drugi stroki poklica. Že pred leti se je sprožila misel, ali bi se za te kraje ne mogel ustanoviti zavod za izdelovanje strelnega orožja. Morebiti bi bil ravno sedaj pravi čas, poprijeti se zopet te misli ter vspešno uresničiti to vprašanje.

Ko se je razpustila kranjska gimnazija, omenjalo se je z neke strani, naj se ta morda nadomesti z obrtno strokovno šolo. Tu bi pa vendar svaril pred tem, da bi se v Kranji ustanovila obrtna šola. Napraviti bi se morala na vsak način v enem imenovanih krajev, da bi je postala deležna večina delavskega prebivalstva, posebno kovačev.

Kar se tiče Kranja samega, dovoljujem si opozarjati visoko zbornico na prošnjo, katero je vsled sklepa visokega deželnege zbora kranjskega visoki zbornici predložil kranjski deželni odbor, kakor tudi na dotično prošnjo mestnega zastopa v Kranji, kateri prošnji je visoki zbornici izročil proračunski odsek s predlogom, da ju odstopi visoki vladi v smislu moje lanske resolucije, naj dovoli nadaljni obstanek kranjske gimnazije.

Z ozirom na soglasje, s katerim se vse stranke te visoke zbornice potezajo za obstanek zavodov, ki so se spoznali za potrebne, ne glede na to, ali so določeni za nemške, ali za slovanske pokrajine, nikakor ne dvojim, da bo temu predlogu pritrdila visoka zbornica.

Visoko vlado pa prosim, naj še jedenkrat resno uvažuje vprašanje kranjske gimnazije ter je ugodno reši. To je tembolj potrebno, ker se je ravno sedaj tako ogromno pomnožilo število učencev na ljubljanski gimnaziji, da je to število gotovo jako škodljivo za ravnateljstvo, učiteljstvo in dobri napredek učencev.

O ljudski šoli na Kranjskem bi ne bil govoril, ko bi je ne bili v razpravi omenjali razni govorniki nasprotne stranke, katerih razprave pa je treba popraviti v dejanjskem oziru.

Gospod poslanec dr. Fuss se je skliceval na imenovanje okrajnih šolskih nadzornikov ter je tožil, da se ni imenoval jedini nemški nadzornik. Tako deželni šolski svet kakor tudi učno upravo je pri tem vodilo jedino pravo načelo, da se morajo za take nadzornike vzeti